

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника»

Кафедра кримінального права навчально-наукового
юридичного інституту

Навчально-наукова лабораторія дослідження проблем
політики в сфері боротьби зі злочинністю Науково-дослід-
ного інституту вивчення проблем злочинності імені ака-
деміка В.В. Сташиса НАПрН України

Служба безпеки України

Львівський форум з кримінальної юстиції

Івано-Франківський обласний осередок Всеукраїнської
громадської організації «Асоціація кримінального права»

Матеріали Міжнародної науково-
практичної конференції

«Політика в сфері боротьби зі злочинністю»

9-10 грудня 2016 року

Івано-Франківськ, 2017

ББК 67.9(4УКР)
М34

Редакційна колегія:

Борисов В.І. - академік НАПрН України, директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, професор кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор

Фріс П.Л. - Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника, академік АНВШУ України доктор юридичних наук, професор;

Гацелюк В.О. - кандидат юридичних наук, Національний радник з правових програм Координатора проєктів ОБСЄ в Україні;

Микитин Ю.І. - заступник директора Юридичного інституту імені В.Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника;

Козич І.В. - кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені В.Стефаника

М34 Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Політика в сфері боротьби зі злочинністю" [Текст]. - Івано-Франківськ, 2017. - 349 с.

В збірнику розміщені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Політика в сфері боротьби зі злочинністю", проведеної 9-10 грудня 2016 року спільно Навчально-науковою лабораторією дослідження проблем політики в сфері боротьби зі злочинністю НДІ вивчення проблем злочинності ім. академіка В.В.Сташиса НАПрН України, кафедрою кримінального права Юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника та Службою безпеки України за підтримки Координатора проєктів ОБСЄ в Україні. Конференція традиційно присвячена проблемам політики у сфері боротьби зі злочинністю в Україні.

Матеріали збірника можуть бути використані в науково-дослідній та видавничій діяльності

ББК 67.9(4УКР)

© Навчально-наукова лабораторія дослідження проблем політики в сфері боротьби зі злочинністю НДІ вивчення проблем злочинності ім. академіка В.В.Сташиса НАПрН України, 2017

ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ НА СХОДІ УКРАЇНИ: КРИМІНОГЕННІСТЬ ПРОЯВІВ

Політична злочинність перетворилася на серйозну загрозу суспільній безпеці, як на міжнародному, так і на національному рівнях. Дослідження даного феномену безумовно набуває першочергової ваги, зважаючи на сучасні реалії. Анексія Криму та триваюча антитерористична операція на Сході свідчать про перетворення України у об'єкт геополітичного протистояння, вістря цілеспрямованої діяльності інших міжнародних суб'єктів по досягненню власних амбітних інтересів. Геополітичні сили визначають наявність або відсутність, загострення інших конфліктних ситуацій – етнічних, політичних, конфесіональних, є поштовхом до розвитку процесів регіоналізації і дезінтегрованості території України шляхом дестабілізації обстановки усередині країни [3, с. 260]. Утвердження України як арени протиборства конкуруючих геополітичних інтересів, ризик перетворення її на «сіру зону» – містить в собі серйозні криміногенні загрози, в структурі яких політична злочинність займає визначальне інструментальне становище та, водночас, потужний фактор детермінації загальної (позаполітичної) кримінальної активності. У таких умовах формування ефективних механізмів протидії проявам політичної злочинності по суті означатиме створення дієвої системи блокування спроб втягнути Україну до необґрунтованих національними інтересами геополітичних зіткнень.

Окремий інтерес викликає до себе питання наслідків політичної злочинності – і як самостійного різновиду, і у контексті характеристики загальних наслідків злочинності в Україні. Зважаючи на їх різноплановість і відповідну складність у обчисленні, дозволимо собі зупинитися на соціальних наслідках перманентно триваючого збройного конфлікту на Сході нашої держави та виокремити наступні з них (за сферою дії/ змістом прояву – І. М.).

Соціально-економічні. Унаслідок бойових дій на території Луганської та Донецької областей, руйнувань транспортної й енергетичної інфраструктури багато підприємств змушені були призупинити або припинити виробничі процеси. Малі та середні підприємства зменшили економічну активність на 80-90 %, а майже 40 тис. із них повністю припинили

свою діяльність. За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, економічна активність на тимчасово неконтрольованих Україною територіях зменшилася у 5 разів [2, с.127-128].

За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, станом на 1 листопада 2014 року у Донецькій та Луганській областях пошкоджено або зруйновано 227 об'єктів освіти, 48 – охорони здоров'я, 56 – культурного і спортивного призначення, 91 – адміністративні будівлі, 14 об'єктів торгівлі та 132 промислових об'єкта на загальну суму 5 млрд. 788 млн. гривень. Без житла залишилось понад 710 тис. осіб. В результаті, загальна сума економічних втрат України через бойові дії на Донбасі склала понад 30 млрд. грн. [5].

Втрати бюджету внаслідок воєнної агресії обчислюються мільярдами гривень, ліквідація підприємств призвела до зменшення доходів бюджетів усіх рівнів, зростання безробіття, посилення соціального напруження в регіоні. Нестабільність у суспільно-політичній площині та загроза масштабної збройної агресії зумовлюють зростання недовіри до банківської системи, погіршують інвестиційний клімат в Україні, що у коротко- та середньостроковій перспективі матиме наслідком значні опосередковані збитки. Загальні втрати банківської системи в двох областях за період воєнних дій станом на 01 серпня 2015 року становлять 47,0 млрд. грн. залучених коштів та 27,8 млрд. грн. кредитного портфеля [2, с.150].

Соціально-гуманітарні. Мова йде, передусім, про появу в Україні категорії внутрішньо переміщених осіб, кількість яких за офіційними даними на кінець жовтня 2015 року сягнула 973,1 тис. осіб [12, с.171]. Проте офіційна статистика не відображає реальних масштабів переселення, оскільки частина громадян покидає зону бойових дій самостійно (переїзд до родичів, знайомих, тощо без проходження реєстрації). За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, кількість українських громадян, які звернулися із клопотанням про визнання біженцем у семи країнах, з якими межує Україна (передусім у Російській Федерації, Білорусі та Польщі), становить 353,5 тис. осіб, ще 569,2 тис. осіб перебувають у цих країнах на інших підставах [2, с.171].

Правові. Зміна політичної ситуації в країні протягом кінця 2013 та 2014 рр., наслідки окупації АР Крим Російською Федерацією та ведення АТО на Донбасі, запровадження люстрації в Україні не могло не вплинути на посилення кримінальної відповідальності за окремі злочини проти основ національної безпеки та громадської безпеки, службові

злочини, військові злочини, що також позначилось на кількісних показниках злочинності.

У 2014 р. суттєво збільшилась, порівняно з 2013 р., кількість особливо тяжких злочинів, – з 13776 до 25872 (темпи росту становили +87,8%), коли за всіма іншими видами злочинів за ступенем тяжкості спостерігалась тенденція до зменшення. Відбулося збільшення кількості злочинів, які вчинялись з використанням вогнепальної зброї: з 761 до 2523 (+69,8%), а також таких груп злочинів, як: проти основ національної безпеки України – з 8 до 527 (+98,5%); проти волі, честі та гідності особи – з 483 до 2202 (+78,1%); проти громадської безпеки – з 7772 до 119472 (+34,9%); проти безпеки руху та експлуатації транспорту – з 19722 до 24700 (+20,1%); у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації – з 370 до 959 (+61,4%); проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) – з 369 до 4153 (+91,1%); проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку – до 9 (+100%) [4, с.55-56]. І це при тому, що офіційна статистика щодо стану кримінальних правопорушень в основному не відповідає їх реальному стану. Перш за все, до статистики не включено повною мірою статичні показники по АР Крим, яка залишається окупованою Російською Федерацією, і частині Донецької та Луганської областей, у яких запроваджено режим АТО.

Особливості злочинності в екстремальних ситуаціях (у тому числі – і у АТО) визначають наступні фактори: 1) безпорадність і вразливість людей, постраждалих в екстремальній ситуації; 2) дезорганізація представників державної влади та правоохоронних органів; 3) ослаблення факторів соціального контролю, появу безробіття дорослих і безпритульності дітей; 4) загострення потреби в продуктах харчування та речах першої необхідності (якщо екстремальна ситуація набуває затяжного характеру); 5) підвищення нервозності населення, зростання рівня конфліктності в міжособистісних стосунках; 6) вимушена міграція населення, що розриває усталені соціальні зв'язки й послаблює стримуючий вплив моральності та громадської думки [1, с. 28-29]. Війна й бойові дії радикально впливають на всі соціальні процеси, у тому числі криміногенні.

Викладений матеріал засвідчує необхідність активізації державних зусиль у сфері протидії політичній злочинності, яка переслідує мету здобуття/перерозподілу, утримання та подальшого використання державної влади. Серед подальших перспективних пошуків, що матимуть як теоретичне, так і прикладне значення, слід вказати вивчення категорії наслідків політичної злочинності, як відповідного інформаційного базису для розробки та впровадження найбільш ефективних засобів реакції.

Відсутність дієвих методик встановлення «ціни» політичної злочинності виступає додатковим аргументом на користь вказаного.

1. Джужа О. М., Гаркуша А. В. Актуальність кримінологічного дослідження екстремальних умов (ситуацій), що сприяють злочинності під час проведення антитерористичної операції / О. М. Джужа, А. В. Гаркуша // Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ. – 2014. – № 2. – С.27-36.
2. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. – К. : НІСД, 2015. – 474 с.
3. Орлов Ю. В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / Орлов Юрій Володимирович ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2016. – 477 с.
4. Титаренко О. О. Сучасний стан злочинності в Україні: нові виклики / О. О. Титаренко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – №4. – С.53-66.
5. Ціна війни: економічні і соціальні наслідки конфлікту на Донбасі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mediaribo.org/2014/09/17/tsina-viyni-ekonomichni-i-sotsialni-naslidki-konfliktu-na-donbasi/>

Мельник Т.В.

завідувач кафедри кримінального права і процесу,
Івано-Франківський університет права імені
Короля Данила Галицького, к.ю.н., доц.

ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Визначення меж і характеру покарання за вчинення злочинів проти довкілля має важливе значення у сфері протидії цим злочинам.

У санкціях статей розділу VIII Особливої частини КК «Злочинів проти довкілля» передбачено такі основні покарання як штраф, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадські роботи, арешт, обмеження волі та позбавлення волі. А також додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Всі прості склади злочинів проти довкілля невеликої тяжкості у санкціях передбачають основне покарання у виді штрафу. Як альтернатива цьому покаранню може бути обмеження волі, зокрема, в більшості випадків до 2 або 3 років (ч.1 ст. 238, ч.1 ст. 239-1, ч.3 ст. 239-2, ч.1 ст. 240, ч.1 ст. 241, ч.1 ст. 242, ч.3 ст. 243, ч.1 ст. 244, ст. 247, ч.1 ст. 248, ч.1 ст. 249, ч.1 ст. 252 КК України). Альтернативою штрафу у ч.1 ст. 238, ч.1 ст. 239, ч.1 ст. 242, ч.3 ст. 243 КК України виступає позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, а ст. 247, ч.1 ст. 248 КК України - громадські роботи. Також це може бути арешт на